

Hagyomány és karakter

Azokhoz szeretnék kapcsolódni, akik hasznosnak, sőt időszerűnek tartják Erdei Ferenc akadémikus által Szeged szellemi életéről elindított vitát. Habár meg kell jegyezni, hogy az utóbbi években több ízben is hangot kapott — például a legutóbbi megyei pártértekezleten — a város és a megye meglévő szellemi erőinek jobb kihasználására vonatkozó igény. Abban az állatban is fontosnak tartott kérdésben sem képviseltek egyedi álláspontot, miszerint a jelen polémia nem az a legfontosabb célja, hogy tudományosan meghatározza Szeged szellemi karakterét, hanem az, hogy előmozdítsa városunk kulturális, ideológiai, politikai és szellemi életének szocialista irányú fejlődését. Az érdekelteknek — nyilván nemcsak a szűkebb értelemben vett városvezetésnek — ebben az összefüggésben kell a vitát tanulmányozni és a hasznosítható javaslatokat realizálni.

A tartalmas hozzászólások szinte kivétel nélkül érintették a hagyományok szerepét. Én elsősorban ehhez a kérdéshez szeretnék hozzászólni.

A vitaindító előadás is foglalkozott Szeged földrajzi fekvéséből eredő sajátosságokkal. Emellett nyert az is, hogy Szeged lakosságának összetételét a felszabadulás előtt heterogén, döntően kisipari jellegű volt. Ezeket természetesen nem szabad figyelmen kívül hagyni a város hagyományainak megítélésénél. Minden város történetében megtalálható a haladó és regresszív, forradalmi és reakciós hagyományokat, illetve örökséget. Különösen vonatkozik ez Szegedre, ahol a kétféle töltésű és tartalmú hagyomány keveredése a mondottak miatt az átlagosnál nagyobb volt. Ehhez járul még a város legutóbbi fél évszázadának sajátos, történelmi múltja. Feltétlenül igaz van Antalffy professzornak abban, hogy Szeged népének semmi köze sem volt az ún. szegedi gondolathoz. Tény azonban, hogy 1919-ben a megszálló francia csapatok jóvoltából Szegeden alakult meg az ellenforradalmi kormány, s ezzel dicsekedtek a város reakciós vezetői és ez nem maradt teljesen hatástalan. Erre mutatott rá többek között Révai József 1944 novemberében és ha nem is teljesen ezért, de hátrányát 1956-ig érezte a város.

Amikor számba vesszük a város pozitív és negatív hagyományait, nyilvánvalóan ezt azért tesszük, hogy a pozitívokat erősítsük, a negatívokat pedig hatástalanítsuk. Fejlődésünk jelenlegi szakaszában, különösen az előbb említett feladat a fontos. Nem kétséges, hogy a progresszív hagyományok között is szükséges különbséget tenni. Ennek fontosságára mutatott rá Óvári Miklós, az MSZMP Politikai Akadémiáján tartott előadásában. Nekünk elsősorban a szocialista hazafiságot és a proletár internacionalizmust erősítő, forradalmi hagyományokat kell ápolnunk, felnövekedésünkkel megismertetnünk. Ebből a nem kis feladatot jelentő munkából részt kell, hogy vállaljanak mindazok, akiknek szívügyük Szeged múltja, jelene, de még inkább további fejlődése. Az, hogy van mit feltárni, van mire támaszkodni, azt éppen a nagy évfordulók előkészületei és ünnepségei mutatták meg.

Azokkal lehet és kell egyetérteni, akik a pozitív jelenségek láttán Szeged szellemi életének fellendülését a biztató periódus kezdetét vallják. A forradalmi hagyományok feltárásnál maradva, többek között erre utal a közelmúltban megjelent „Szeged múltja

írott emlékekben” című reprezentatív kötet. Az Erdei Ferenc akadémikus vezetésével készülő Szeged és környéke című monográfia az év végén, illetve a jövő év elején megjelenő megyei tanácsköztársasági, illetve felszabadulási kötetek, hogy csak a fontosabbakat említsem. Meggyőződésem, hogy a jelzett kötetek jól szolgálják a szocialista nevelés, de általában a szocialista kultúra ügyét, hozzájárulnak a város szocialista karakterének kialakításához.

Remélhető, hogy a fentiekből is kitűnik e sorok írójának álláspontja: Szegednek olyan haladó és forradalmi hagyományai vannak, amelyekre lehet és kell támaszkodni, s amelyek az eddigieknél feltétlenül nagyobb figyelmet érdemelnek. Ebben az összefüggésben elég ha csak az 1944—1945-ös évekre gondolunk. Igaz, hogy Szeged volt az első nagyobb város, melyet a Szovjetunió Vörös Hadserege felszabadított. Ez azonban nem kisebbítheti annak nagy jelentőségét, hogy itt szerveződött újjá az MKP legális vezetése, itt alakult meg a széles nemzeti összefogás testülete, a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front, itt jött létre az ország első Üzemi Bizottsága. Szeged példát városuk szeretetéről, amikor annak legnagyobb szükségére volt az áldozatvállalásra. Gondolunk itt az 1944 végén meghirdetett és nagy sikerrel végződött búzaköleszre. De ugyanezt mondhatjuk országos vonatkozásban is; a szegediek kezdeményezték és hozták létre a Nemzeti Segélyt, azaz a céllal, hogy élelemmel segítse az ipari központok éhező lakosságát. Mindezek alapján nem alaptalan azt mondani, hogy Szeged volt a népi demokratikus forradalom elindulásának fővárosa, s ezekre a forradalmi hagyományokra nagy hiba lenne nem támaszkodni. Ezekből a hagyományokból — ahogyan Antalffy professzor is írta — lehet és kell meríteni.

Több cikk szerzője kifejezte, hogy a helyes gondolatok felvetésében előrevívó kezdeményezésekben eddig sem volt hiány. Bizonyos lemaradás volt tapasztalható azonban eddig ezek realizálásában. Ez bizony tagadhatatlan, különösen az általunk tárgyalt hagyományok kérdésében. Az szinte törvényszerű, hogy haladó hagyományaink reflektorfénybe kerülése egy-egy nagyobb évfordulóhoz

kötődik. Ami viszont már egyáltalán nem szükségszerű, az az, hogy a „szürke hétköznapiak” e feladatok részben, vagy teljesen lekerüljenek a napirendről. A Tanácsköztársaság ünnepségeinek előkészületei mutatják meg leginkább, hogy ebben a látszólag ismert témában is milyen lehetőségek rejtlettek és rejlenek még mindig. Ezek az ünnepségek feltétlenül jól szolgálják forradalmi hagyományaink ébrentartásának, fiataljaink szocialista szellemében való nevelésének ügyét. Egyben ezek az ünnepségek megmutatták azt is, hogy egy cél érdekében hogyan lehet és kell a meglévő szellemi erőket összefogni és mozgósítani.

Eddig tulajdonképpen csak a progresszív hagyományokról és az ezzel kapcsolatos néhány feladatról szóltam. Ismert ugyanakkor, hogy ez szoros összefüggésben van a letűnt kizsákmányoló osztályok „hagyományai” elleni harccal. Tagadhatatlan, hogy a „hagyományok” továbbélése, egynemelyik új formában történő újratermelődése és nem utolsósorban bizonyos hatások. Ezeknek reális számbavétele már csak azért is szükséges, hogy ideológiai, kulturális tevékenységünkben az ellenük való harc megfelelő helyet kapjanak. Nincs szándékomban azt állítani, hogy ezen a téren eddig nem történtek erőfeszítések, azt azonban állíthatjuk, hogy a reakciós szellemi „örökség” és az ellenséges nézetek elleni terettségben és ezen keresztül eredményesebben kell küzdeni. Ezt ma már számos tényező megkönnyíti; országosan is kiváló elemzések és feldolgozások láttak napvilágot, amelyek lehetővé teszik a burzsoáz

zetek elleni hatékonyabb harcot. Társadalmunkban, így városunkban is végbementek azok a változások, amelyek az osztályantagonizmus megszűnését eredményezték. Szeged iparosodása következtében a város lakosságán és a munkásosztályon belül is kedvező ártétegződés ment végbe. Fel-nöttek azok a szakemberek, akiknek megvan a kellő ismeretük és tapasztalatuk e bonyolult feladatok megoldásához. Az említett feladatok megoldása céljából ezen erőknél az összefogására van ma különösen nagy szükség.

Végezetül még egy kérdésről szólnék: Nem azáltal lesz karaktere egy városnak, ha lépten nyomon összehasonlítjuk más városokkal, vagy városokkal. Az összehasonlítás természetesen nem rossz dolog, különösen akkor nem, ha azt azért tesszük, hogy mit tehetünk még a város, és ezen keresztül az ország lendületesebb fejlődéséért. Egy város vagy terület természetesen élesebb, szembetűnőbb, sajátosságokkal, karakterrel rendelkezik, mondjuk a forradalmi átalakulás kezdetén, a forradalom idején, mint a szocializmus építésének időszakában. Így volt ez 1944—45-ben, de ugyanez már nem lehetséges 1969-ben. Nem lehet tehát egyetérteni azokkal, akik azt állítják, hogy Szegednek az a karaktere, hogy nincs karaktere. A mi városunknak is volt és ma is van más városoktól eltérő sajátossága, sajátossága, és arra kell törekednünk, hogy a pozitív, előre vivő szocialista tartalmú sajátosságokat erősítsük. E törekvésünknek lehet egyik segítője a forradalmi hagyományok felszínre hozása és közkincsé tétele. Ezeket a célokat mozgíthatja elő a jelen polémia is.

RÁCZ JÁNOS

Az erdők sztárja

A vöröstölgy, amely a múlt század második felében jelent meg a magyar parkokban, úgy látszik a következő évtizedekben éli majd igazi fénykorát, sőt az is lehet, hogy az erdők sztárja lesz. Az erdészek ugyanis a lehető legjobb véleménnyel vannak erről a fajfajtáról. A hazánkban alig 70 éves múltra visszatekintő meghonosított fajfa ma már több mint ezer hektáron növekszik és egyre nagyobb tért hódít az országban.

A pompás növényvel erdősített terület évi átlaga 60—70 hektár között van. Várhatóan azonban még többet telepítenek majd belőle évenként, hiszen a magtermes is egyre kedvezőbbé alakul. Hazánkban jelenleg öt vöröstölgy-telepítési gócs van: Vas, Zala, Somogy, Baranya megyék és a Nyírség. A helyzet egyre kedvezőbbé alakul, mert a baranyai és a vasi részeken már szaporítóanyag-felesleg is mutatkozik.

Szálláscsinálók

A Magyar Hírlap összeállítására a Hajdú-Bihari Naplót idézi; a debreceni újságnak azt a jelentését, amely szerint alberti iroda kezdte meg működését az ös-Péterfia városában. *Alberti iroda, szegedi példára...*

De nemcsak a Magyar Hírlap útján értesülhetett a különös nevű intézményről az ország közvéleménye, ír róla már többek között a Nők Lapja is, amelynek hasábjain éles rajzú fényképek mutatták be a szegedi egyetemisták önszorgú találmányát.

Az Apáthy Kollégium alagsorában működő alberti iroda „sajtója” tehát jó! —... és a működése?

— Arra sem panaszkodunk — mondja dr. Jován János, az iroda vezetője, aki minden ellenzolgáltatás nélkül, heti 10—12 órát tölt el az orvosegyetemi KISZ-klub aprócska szobájában. — Az iroda kapunyitása, január 22. óta legalább 200 diákot segítettünk nyugodt és tiszta otthonhoz!

Ez az otthonhoz segítés egyébként pontosan úgy történik, ahogy annak idején eltervezték. Az ugyancsak önként dolgozó ügyeltesek — 20—25 inspeklőző váltogatja egymást a címeiket tartalmazó füzet mellett — feljegyzték minden szállásadó ajánlatát és a szállást keresők igényeit, a „helyszínelő” pedig ellenőrző látogatásokat tettek a felajánlott lakásokon. E nagyon szükséges formások után jöttek kapcsolatok, s talált otthonra a kollégiumokból kiszorult sok egyetemista és főiskolász.

Hogy voltak-e illetlen ajánlatok? Persze, hogy voltak! A Gogoly utcában például egy piszkos, elhanyagolt, alagsori „lakrészt” igyekezett az iroda lévén benépesíteni tulajdonosa, nem kis kevesebb, mint 900 forintért. Hasonlóképp „merész” volt az a nyugdíjas házaspár is, amely parányi — és köves — konyháját szánta két hallgatónak alalmi otthonául. (A bácsi ráadásul súlyos asztmában is szenvedett!)

A jövődó házigazdák többsége azonban mértékimerőbb volt. Lakható szobákat ajánlottak, s az ígért „szolgáltatásokat” is megtartották. Éppígy a bérbe vevő fiatalok! Egy-két kivételtől eltekintve, senkivel sem voltak szegények az iroda önkéntes munkatársai.

Arról viszont mit sem tehetnek, hogy jó néhány hozzájuk fordulónak nemet kellett mondaniuk. Elsősorban azoknak, akik egyedül szerettek volna valami alkalmas „bérleményhez” jutni, másodsorban pedig azoknak, akik már *életársukkal együtt* kerestek szállást. Igen, a hallgatóknak ez a két kategória okozta a legtöbb fejtörést. S okozza is, mert — sajnos — a magánykedvelők, illetve a házaspárok számára a legkevesebb az ajánlat...

Igy lesz ez minden bizonyítvány július 15. után is, amikor a — sajnos nem harangozott — nyár eleji születésnap után ismét kaput nyit az iroda. Ez a közeli ajtókitárást elsősorban az új elsőéveseknek szól majd, akiknek apja, anyja bizonyára nagy örömmel veszi tudomásul a lakásszerző közösség működését.

Mint dr. Jován János mondja, hetenként több napon át délután 3 és 6 óra között fogadják az ügyfeleket, s próbálnak segíteni rajtuk. Ellenzolgáltatás? Továbbra sincs? Köszönő szavak? Ezekben viszont feltétlenül később sem lesz hiány! Úgy, mint a korábbi hónapokban, amikor hálás telefonmonológok és az ugyancsak nagy hálaival papírra vetett szavak dicséretét az alberti iroda *pótlókatlan* munkáját.

Megeshet azonban, hogy ösztöl kezdve már nemcsak a lakásszerzésért kap az újabb társakra váró diákokport köszönetet, hanem — munkásságért is. Azt tervezik ugyanis, hogy az alberti iroda alkalmi munkahely-lajstromozó központja is alakul, és ezzel az országban ismétcsak elsőként szerep a nagycsúcsoknál néthány órák pénzkereseti lehetőségét. Korrepetálás, felvételi vizsgára való felkészítés, fekvő betegek időszaki ápolása — ilyesmikre gondolnak az iroda vezetői, s természetesen arra, hogy az a jövőben — az az efféle elfoglaltságok „biztosítói” is felfigyelnek működésükre. Felfigyelnek, és mind gyakrabban rájuk telefonálnak...

Az elkövetkező hetekben azonban még a szobakommendálás marad a fő profiljuk.

A szobakommendálás, július 15-től, az Eötvös utca 2. szám alatt.

Akác László

Tóth Béla: Mi, janicsárok

(41.) — Ha maga nem érti, hogy mi van itt, mi van az országban, siessen vissza a csikókhöz. Ahhoz bizonyára jobban ért. Bizonyára jobban kiismeri magát a lovak idegessége felől, mint a mostani társadalmi helyzetet. Utasítom, hogy szűnjesse be a foglalkozást. Megtiltom, érti?

— A maga felelősségére.
— Felelősség? Na, fejezze be. Megszégyenültem, ez előtt a néhány szelíd gyerek előtt, aki még hajlandó volt szavamra hallgatni. De nem hagytam abba. A szünetig folytattam. Aztán lent maradtam az udvaron. A gyerekeknek az a csoportja, amelyik láthatatlan szálakkal még kötődött az iskolához, röplabdázott, távolugrott, vagy éppen csak csoportokba verődve beszélgetett. Nagy csöndrongyok lógtak a levegőben. És égetően sütött a nap. A plátánok zörögve hullatták levelüket. Szomorú, nagyon szomorú ősz volt. Úgy sirtam magamban, mint kölyökkoromban az első verés után. Az igazgató már egy hete odaköbörölt Pesten. Néha a helyettese is eltűnt. Mi meg, akik azért bejárnak, lézengünk erre, arra. Pár nap alatt időzéken is elvesztettem. Nem tudtam, hányadika van. S azt sem, hogy kedde vagy éppen péntek. Mindennap bemegyek. Ülök az udvaron. A tanári terem fölül undorodom. S az iskolában lézengő gyerekcsoport is apadt erősen. Nem szól hozzám senki. Mint-ha nem is lennék. Engem nem tart számon se szerető, se társadalom, se baráti közösség. Csak anyám meg apám. Korábbi életemben, ha nagy szomorúságok préseltek hosszabb időközön át, kivántam a mámort. Az eltempított, megbetegített. Fájt tőle a gyomrom, és azt jobban tűrtem, mint a szívafájdalmat. Ha a szívem fájt,

fogott a fullakolás. Pálinkát vettem. Módszeresen nyeltem. És üldögéltem a városzéli gáton, és beszélgettem magamban, mint az aggkori szenilisek. Veszekedtem. Jól odamodogattam nekik. Leköpködtem őket. Ittam egész éjjel. Tudtam, hogy gyáva megküldés ez, de hát hol kell az én bátorságom?

Másnap Sebi bácsi szölt, hogy kerestek a rendőrségtől. Azt üzenik, hívjanak vissza őket. Visszahívtam. A tanáriból. Mindenkit nagyon érdekelt, mit beszéltek. Mit beszélhettem volna? A hadnagy közölte, hogy elmaradnak a lovaglások. Nem magyarázza miért, oka van rá. Majd szólnak, ha folytathatjuk. A kartársak mindent hallottak. És éreztem, hogy most nagyon félnek tőlem, mert nekem csak anyai szavam volt a telefonba, hogy igen, tudomásul vettem, rendben van. En ezeket a szavakat bármire mondhattam volna, tanártársaim hite szerint. De nem bántam, mit hisznek. Délután újra pálinkával vigasztaltam magam. Dódi nem szölt hozzám nyilvánosan. De este a háziaszszony szerint kerestek. Délután kint ültem a gáton. Szerettem ezt a tájat, nyárfákkal, akác-sorokkal, gyümölcsösökbe átsikló kertecskésekkel. Kinn ültem, ittam. Zsibbasztottam magam. Mert nekem az jut vigasztalásul, ami egy utolsó jobbágnak jutott, ha már nem volt mivel elfojtani a gondot. És tüntek a napok. Hogy hánny, nem tudom. Minden reggel bementem, kókadoztam úgy déli körül. Odabenn a tanári-ban felolvasások, felhőrdölések, röhejek kórusa. Kucsera! Nem szeretem Kucserát! Hisztériás habota az udvari ablakban. Föl sem néztem. Tudtam, ki a hang gazdája. Margit néni, a drága. Este kába fejlel olvastam az *Irodalmi Újság*-ban a „Kucserát”. Löttyögött bennem vagy félliter pálinka. És nem tudtam a pesti eseményekről, nem tudtam, hányadika van. Ahhoz, hogy az ember a naptárt, az órát nézze, rendben kell lennie az életének. Mért néztem volna én az órát és a naptárt? És másnap semmi. Az iskola zárva volt. Még az öreg

Mackó sem jött elő csöngetésemre. Kilenc óra-kor már részeg voltam. Kihez fordulhatok felvilágosításért? Dódihoz? Napok óta nem lát-tam. A többiekre meg nem nyitok ajtót. Sötét-tig köböröltem, amerre vitt a lábam. Olyan utcákon is átgázoltam, amelyekről öt éves itt-létem alatt sem tudtam. Reggel Sebi bácsi költött fel.

— Tizkor fontos értekezlet.
— Miről van szó?
— Nem tudom.
Tizkor ott voltam. Egy szikra szesz nem vettem a számba. Az értekezleten tudtam meg, én, a világtól elrugaszkodott köbör, hogy október huszonhetediké van. „Pesten szabadságharc”, „az ávo megbukott!”, hősi harcok árán születik újjá az ország”, és épp ezért „mielőtt komolyabb és részletesebb intézkedéseket vennénk sorra, távolítsuk el a magas erkölcsi testületünkben a besúgó, véres kezű ávost”.
— Úgy van! — döbrent egyszerre a terem.
— Kovács távozzék!
— Miről van szó? — akartam volna kérdezni, de hang nem jött ki a számon. Ma már nem bánom, hogy nem kezdtem el szánalmas féreg módjára nyögöcsélni, hogy maguk sem hiszik, hogy gyűnből, gyűlöletből kovácsolták rám ezt a nevet. Ez csak ok, akár Szegeden az 1728-as boszorkánypörökben. Hiszen a vádlók sem hitték saját vádjukat, „Eladták a töröknek a föld zsírját, kiszárították a Tisza vizét...” Ez csak ok. De mifelénk azt mondják, amelyik kutyának egyszer vezetett híret keltik, annak el kell veszni. Az „úgy van” után bántó csönd, és Margit néni bosszús arca, amint a számba kiabálva sürget.
— Nem érti? Távozzék.
Vannak, akik türelmetlenebbek. Rám górombitanak.
— Pucoljon!
(Folytatjuk)